

הקונצ'רטו לצ'לו מספר 2 בלה מז'ור ,
פרק 3 "רונדו" Allegretto
מאת קארל פיליפ שטאמיץ
(Carl Philipp Stamitz, 1745-1801)

ילדותו של קארל שטאמיץ והחינוך המוזיקלי

המלחין הגרמני קארל פיליפ שטאמיץ נולד במנהיים, גרמניה, בנו הבכור של יוהן שטאמיץ, (Johann Stamitz) כנר וקומפוזיטור ממוצא בוהמי. שטאמיץ האב ניצח על תזמורת החצר במנהיים, ונחשב למייסד "אסכולת מנהיים". יוהאן שטאמיץ האב היה מורהו הראשון לכינור של בנו קארל.

יוהן שטאמיץ
(Johann Stamitz)
1717-1757

בגיל 12 נפטר אביו של קארל, והמשך לימודי המוזיקה הופקדו בידי מוזיקאים עמיתים בחצר מנהיים: בראש ובראשונה יוהן כריסטיאן קנאביך (Johann Christian Cannabich, 1731-1798) שתפס את מקומו של יוהאן שטאמיץ בתזמורת מנהיים, כנר, מנצח ומלחין שבאמתחתו כמאתיים יצירות.

מורים נוספים הושיטו יד לחינוכו המוזיקלי של קרל שטאמיץ הצעיר ביניהם: איגנץ הולצבאואר (Ignaz Holzbauer 1711-1798) מנצח החצר במנהיים ופרנץ קסוואר (Franz Xaver, 1709-1789) מלחין החצר בעיר זו.

הקריירה המוזיקלית של קארל שטאמיץ

בגיל 17 זכה קארל שטאמיץ במשרת כנר בתזמורת החצר במנהיים. במשך שמונה שנים שימש בתזמורת זו, ככנר שני, ובתקופה זו חיבר חלק מיצירותיו המוקדמות, לרבות שלוש סימפוניות אופוס 2.

כעבור שמונה שנים (1770) פרש קארל שטאמיץ מתפקידו במנהיים ויצא למסע קונצרטים בעולם ככנר וירטואז וכוירטואוז בנגינת ויולה וויולה דה'מורה. האומן הצעיר בן ה-25 זכה להזמנות קצרות טווח, אך לא עלה בידו להשיג משרת קבע אצל הנסיכים האירופיים או באחת התזמורות של הימים ההם.

קארל שטאמיץ חיפש את אושרו בפריז ושמו הלך לפניו ככנר וכמלחין החצר של לואיס הזוכס של נואלס (Louis, Duke of Noailles). בתקופת שהותו בצרפת הלחין מספר יצירות, ביניהן סימפוניות תוכנית כגון "תהלוכה מלכותית" (וורסאי, 1772) וכן, הרבה מאוד יצירות להרכבים קאמריים שונים, לרבות קוורטטים לכלים שונים.

עיר האורות הפכה בסיס למסעות קונצרטים נוספים. מכאן יצא קארל שטאמיץ תכופות לערים שונות ברחבי אירופה ומחוצה לה: וינה, פרנקפורט, אוסבורג ועוד. בשנת 1775 הרחיק עד סנט פטרסבורג ברוסיה, ולאחר מכן הופיע בלונדון, האג ואמסטרדם. הוא שב לגרמניה והופיע בערים שונות כגון המבורג, ליבק, לייפציג, ברלין, דרזדן, ומשם המשיך לפראג, ולערים נוספות. בעת שהותו במקומות אלה חיבר יצירות, כמו לדוגמא, בעיר האג בהולנד, בה שירת בחצר המלך וילהלם החמישי מאורניה, חיבר 28 קונצ'רטי (1779) ומן העיר סטרסבורג שיגר מנוסקריפטים מוזמנים לנסיך קארל ארנסט מאוטינגן-וולרשטיין (Kraft Ernst of Oettingen-Wallerstein).

ואולם, צרפת לא הייתה בסיס יחיד למסעותיו של קארל שטאמיץ. בשנת 1777 עבר לגור בלונדון למשך שנתיים. ושם לא האירה לו ההצלחה פנים. אומנם זכה בתגמולים מהוצאות לאור עבור יצירותיו הרבות שכוללו דואטים וטריו לכלים שונים, אך רוב היצירות לא ראו אור בחייו.

בשנת 1780, רווק בן 35, עבר קארל שטאמיץ להתגורר בהאג שם הוא הופיע ככנר בחצר המלכותית של וויליאם החמישי מאורנז'. באחד הקונצרטים לווח אותו ליד הפסנתר בטהובן, ילד בן ה-12.

שנות חייו האחרונות של קארל שטאמיץ

בעיר האג התחתן קארל שטאמיץ עם מריה ז'וזפה פילץ הצעירה ממנו בשנים רבות. הזוג התיישב בעיר גרץ, גרמניה. עשור שנים לאחר מכן, אחרי הולדת הבן הראשון, התרופפה בריאותה של מריה ז'וזפה הרעייה ונוכח המצב המשפחתי, נאלץ קארל שטאמיץ לחדול ממסעותיו. הוא השתכר בצמצום ממכירת יצירותיו למלך פרוסיה ולאצילי חצר במקומות קטנים יותר.

כעבור חמש שנים עקר עם משפחתו לעיר הולדתו מנהיים ושם זכה למשרות זמניות. מעגל הנדודים טרם תם. בשנה זו (1795), קיבל קארל שטאמיץ משרת קונצרטיסט בעיר אחרת במרכז גרמניה - ג'נה (Jena) ועוד משרת הוראה באוניברסיטה המקומית. משפחת שטאמיץ עקרה לעיר ג'נה ואולם, שתי המשרות לא סיפקו פרנסה, והמצב הכלכלי הידרדר

והלך על רקע העובדה שבעיר ג'נה לא הייתה תזמורת שאפשר לפעול בה, והמשפחה שקעה בחובות ובעוני. קארל שטאמיץ עשה מאמצים הרואיים לארגן לעצמו מסעות קונצרטים, אך לא הצליח להוציאם לפועל. הרעייה מריה ז'וזפה הלכה לעולמה בשנת 1801 ובאותה שנה נאסף גם קארל שטאמיץ אל אבותיו והוא בן 56.

אחרי מותו נמצאו בספרייתו מאמרים בנושא אלכמיה, כנראה ניסה ליצור זהב יש מאין כדי להציל את משפחתו מעוני, אך ללא הועיל. כל רכושו של המלחין נמכרו במכירות פומביות לכיסוי החובות שהותיר אחריו.

יצירותיו של קארל שטאמיץ וסגנונו המוזיקלי

קארל שטאמיץ היה מלחין פורה ביותר. הוא חיבר למעלה מחמישים סימפוניות, לפחות 38 סימפוניות קונצ'רטנטה, ולמעלה משישים קונצ'רטי לכלים שונים: קלרינט, צ'לו, הליל צד, בסון, קרן באסט, כינור, ויאולה, ויאולה דהמורה, ועוד. כמו כן, חיבר קורפוס גדול של יצירות קאמריות: דואטים, טריו, קוורטטים, שתי אופרות "הפטרון המאוהב" ("Der verliebte Vormund" ו"דרדנוס" (Dardanus) שאבדו.

הקריירה שלו קשורה קשר הדוק עם "אסכולת מנהיים" ("Mannheim School"). קבוצת מלחינים שנאספו במנהיים, גרמניה, ופעלו בחצר המלכותית Court of the Elector (Palatine) תחת הפטרונות של הדוכס קרל תיאודור (Karl Theodor) ששלט במשך 56 שנים בין השנים 1743-99. המושג "אסכולת מנהיים" מתייחס הן לקבוצת המלחינים שפעלה בחצר הדוכס בין השנים 1720-1781 והן לחידושים הסגנוניים של ההלחנה והביצוע התזמורתי שאפיין את יצירותיהם.

אסכולת מנהיים: שני דורות של מלחינים

אסכולת מנהיים כוללת בעיקר שני דורות של מלחינים. יוהן שטאמיץ שנחשב למייסד אסכולת מנהיים משנת 1741-2. אחרי פעילותו ככנר שנמשכה שמונה שנים, מונה למנצח רב השפעה של התזמורת. כמנצח, היה ידוע כמי שדורש מהנגנים משמעת קפדנית וליטוש מבריק, מה שהדהים את המאזינים בנגינה הדייקנית, בעידון ובמנעד הדינאמיקה הרחב של תזמורתו.

שלושה מלחינים נוספים שפעלו בדור הראשון של אסכולת מנהיים והשפיעו על סגנונו המוזיקלי של קארל שטאמיץ הם: איגנץ הולצבאוואר (Ignaz Holzbauer) פרנץ קסוור ריכטר (Franz Xaver Richter) וקרלו ג'וזפה טיאוצ'י (Carlo Giuseppe Toeschi). מלחינים אלה תרמו להצלחתה של אסכולת מנהיים וביצירותיהם התזמורתיות חידשו אפקטים שהביאו לפופולאריות של התזמורת.

מלחיני הדור השני

קארל שטאמיץ, בנו של מייסד האסכולה יוהן סטאמיץ, נחשב למלחין הבולט ביותר ולדמות המובילה בדור השני של אסכולת מנהיים. עם מלחיני הדור השני נמנים חמישה אישים: אנטון שטאמיץ (Anton Stamitz), אחיו הצעיר של קרל שטאמיץ, אנטון פילץ

(Anton Filtz), יוהן כריסטיאן קנביך (Johann Christian Cannabich) ופרנץ בק (Franz Beck). קאנאביך המשיך במסורת יוהן שטאמיץ והוסיף להפוך את תזמורת מנהיים "לתזמורת המושלמת והממושמעת ביותר באירופה". מבקרים בחצר המלכות של מנהיים התפעלו מן התזמורת, לדוגמא המלחין, נגן העוגב, והיסטוריון המוזיקה האנגלי צ'רלס ברני (Charles Burney, 1726-1814) כתב ביקורות מזהירות על הממסד המוזיקלי במנהיים. במיוחד התרשמו המבקרים מהמשמעת הוירטואוזית הגבוהה ("צבא גנרלים" בלשונו של ברני) ומהאפקטים החדשניים שלה. ברני התייחס לעובדה שכה רבים מהמוזיקאים הינם סולנים ומלחינים מעולים בזכות עצמם.

ואולם, כאשר דנים ב"אסכולת מנהיים" מתייחסים לא רק למלחיני שני הדורות שחיברו מוזיקה עבור תזמורת החצר המלכותית במנהיים ועבור תזמורות אחרות, אלא גם לטכניקות התזמורתיות החדשניות של תזמורת מיוחדת זו ששמה הלך לפניה בכל רחבי אירופה, ולחידושיה במחצית השנייה של המאה ה-18 הייתה השפעה על מלחיני העתיד.

Mannheim Mannerisms

טכניקות ואפקטים חדשניים של תזמורת מנהיים

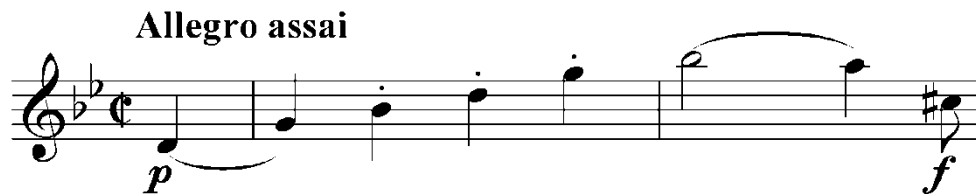
טכניקות ואפקטים מוזיקליים חדשניים לתקופה שהומצאו במנהיים השפיעו באופן חד-משמעי על סגנונו המוזיקלי של קארל שטאמיץ. תזמורת מנהיים הייתה גדולה יותר במספר נגניה מהתזמורות שפעלו בארצות השכנות, והתזמורת הוסיפה להתרחב בעשורים הבאים ועל חבריה נמנו אמנים וירטואוזים הנחשבים ביותר בתקופה.

מלחיני אסכולת מנהיים תרמו רעיונות חדשניים לתקופתם וטכניקות מהפכניות המכונות "מנהיים מנייריזם" "Mannheim Mannerism" שהפכו לפופולאריים ברחבי אירופה והשפיעו בהמשך על מלחינים כמו מוצרט היידן ובטהובן.

להלן נמנה את עיקר חידושי הטכניקה של אסכולת מנהיים.

- שימוש רב בקטעי סולו (הודות לנגנים וירטואוזים שהשתתפו בתזמורת) ויכולת התזמורת ללוות את נגני הסולו באיזון מושלם מבלי לכסות ולהשתלט, דבר שדרש נגינה שקטה ביותר אך בבהירות וללא טשטוש המרקם.
- "*Mannheim crescendo*" / "*Whole-orchestra crescendo*": "מנהיים קרשנדו" הוא החידוש המפורסם של תזמורת מנהיים, כאשר התזמורת במלואה עוברת בהדרגה מפיאניסימו לפורטיסימו בזמן קצר (קרשנדו כלל-תזמורתי אינו אפקט מקובל במוסיקת הברוק). קרשנדי ארוכים, דימינואנדי ושינויים דינמיים פתאומיים אפיינו אף הם את טווח הסונוריות של תזמורת מנהיים.
- בהירות הצורה: בין מלחיני מנהיים בלטה הנטייה לתת ביטוי ארטיקולטיבי ברור ביותר למעבר בין לחלקים השונים ביצירה. לכך יש משמעות רבה בהתפתחות הסימפוניה הקלאסית במרוצת השנים.
- חידוש נוסף הוא בתחום התזמור הכולל בעיקר שימוש עצמאי בכלי נשיפה.

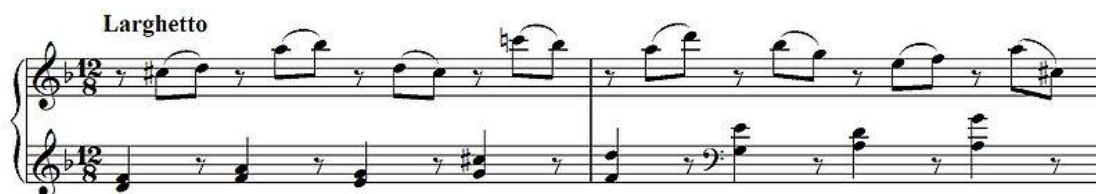
- "Mannheim Rocket" ("הרקטה של מנהיים") ארפז' מהיר בעליה מצליל נמוך ביותר לצליל גבוה ביותר בקרשנדו מאפיין יצירות רבות. אפקט זה אומץ על-ידי מלחינים מאוחרים לדוגמא: "רקטת מנהיים" בסימפוניה בסול מז'ור מאת מוצרט מספר 40 פרק 4.

- "Mannheim Roller" או "Mannheim Steamroller" "מכבש מנהיים" מנגינת סקוונצות עולה מבחינה מלודית בקרשנדו עם כל כלי התזמורת מעל טרמולו בבס אוסטינטו בכלי המיתר, לדוגמא בסימפוניה ברה מז'ור מאת יוהן שטאמיץ:

- "אנחת מנהיים" "Mannheim Sigh" אפקט שנועד לבטא אנחה רגשית עמוקה על-ידי שני צלילים במרחק סקונדה בירידה. שני הצלילים מחוברים בקשת עם הדגשה על הטון הראשון מביניהם. אפקט זה היה מקובל בברוק לרוב בפרקי קינה איטיים, אך "אנחת מנהיים" כוללת לא רק סקונדות אלא גם מרווחים יותר גדולים. "אנחת מנהיים" אומצה ע"י מלחינים במאה ה-18 ואף מאוחר יותר. להלן לדוגמא לאנחת מנהיים ב"לקרימוזה" מתוך הרקוויאם ברה מינור מאת מוצרט:

- "ציפורי מנהיים" "Mannheim Birds" סממן בארוקי שהמשיכו בו מלחיני מנהיים והוא חיקוי ציוץ ציפורים בקטעי סולו.
- "שיא מנהיים" "Mannheim Climax" קטע אנרגטי מאוד ממנו הכלים פורשים בהדרגה עד שנותרים רק כלי המיתר ואז בד"כ יופיע קרשנדו בתזמורת מלאה.
- "עצירה גדולה" "Grand Pause" - עצירה לרגע קט של התזמורת בכללותה; דממה מוחלטת ואחריה התחלה מחודשת ונמרצת.

- פיציקטו ליד שמאל - קארל שטאמיץ היה המלחין הראשון שרשם פיציקטו ליד שמאל עם הסימן "0" מעל התו, כאמצעי וירטואוזי חשוב, זאת בקונצ'רטו לויולה ברה מז'ור.

כרונולוגיה היסטורית

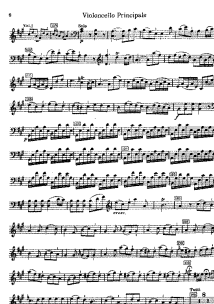
מבחינה כרונולוגית, המוזיקה שנוצרה ע"י מלחיני אסכולת מנהיים ממוקמת בתפר שבין סוף תקופת הבארוק ותחילת התקופה הקלאסית (סביבות 1750-1830). החידושים שלהם בטכניקות ביצוע והקוסמופוליטיות המוזיקליות הפאן אירופאית היוו סממן שהשפיע רבות על השינוי הכללי בסגנון המוזיקלי שהתרחש באמצע המאה ה-18 והגיעו לשיאו בסגנון הקלאסי. אכן, אסכולת מנהיים הוכיחה עצמה כבעלת חשיבות רבה בהתפתחות הסגנון הקלאסי המאוחר. שטאמיץ והמלחינים האחרים של אסכולת מנהיים קידמו את פיתוח המרקם התזמורתי שסלל דרך לטיפול התזמורתי של "האסכולה הוינאית הראשונה", כלומר שלושת מלחיני העל בתקופה הקלאסית במוזיקה המערבית האומנותית במאה ה-18 בוינה: וולפגאנג אמדאוס מוצרט, שהעריץ באופן מיוחד את תזמורת מנהיים, ז'וזף היידן ולודוויג ואן בטהובן. למעשה, המוזיקה של קארל שטאמיץ לא רחוקה מבחינה סגנונית מיצירותיו המוקדמות של מוצרט ומיצירותיו של היידן בתקופה האמצעית לחייו. היצירות מאופיינות בפריודות מסודרות, מלודיות נעימות וקולחות, קולות המובלים במרווחי טרצות וסקסטות, והכתיבה לכלי סולו היא אידיומאטית וגם וירטואוזית אך לא באופן מופרז.

פרקי הפתיחה של הקונצ'רטי והסימפוניות מאת קארל שטאמיץ הם תמיד בצורת סונטה עם אקספוזיציה רחבה כפולה. הקונטרפונקט ננטש, והמבנה הוא תוספתי, קרי, כל חלק מתווסף לקודמו ללא נביעה התפתחותית, ללא פיתוחים תמטיים שנחשבים טיפוסיים לסגנון הקלאסי הוינאי. הפרקים האמצעיים הם ליריים ואכספרסיביים, לפעמים נקראים "רומנסה", ולרוב בנויים בצורת ליד (ABA, AAB). הפרקים האחרונים הם כמעט תמיד במבנה רונדו.

הקונצ'רטי לצ'לו מספר 2 בלה מז'ור פרק 3 "רונדו" Allegretto

קארל שטאמיץ חיבר שלושה קונצ'רטי לצ'לו, כולם עבור מלך פרוסיה פרדריך וויליאם השני (Frederick William II of Prussia) שהיה מוזיקאי חובב ומוכשר. חלק מהקונצ'רטי של שטאמיץ זוכים להערצה עד עצם היום הזה, וביניהם הקונצ'רטי לצ'לו.

הקונצ'רטי לצ'לו מספר 2 פרק III רונדו

כמו בקונצ'רטי האחרים מרבה קארל שטאמיץ להשתמש בקטעי סולו עם ליווי הרמוני שקט של התזמורת.

הפרק השלישי המכונה "רונדו" (Rondo) הוא בסולם לה מז'ור, במשקל 6/8, בטמפו אלגרטו. כצפוי, פרק "רונדו" הוא במבנה הרונדו הנפתח בנושא ראשי A ומתחלף לסירוגין באפיזודות/חטיבות ביניים.

המבנה:

חטיבת הנושא A: כוללת שלושה חלקים, א'-ב'-א'

חטיבת האפיזודה B: הכוללת שני חלקים, ג-ד

חטיבת הנושא A מקוצרת: כוללת חלק ראשון בלבד

חטיבת האפיזודה C: כוללת שני חלקים, ה-ו

חטיבת A מקוצרת מאד, וקודטה.

אפיזודות הביניים כוללות נושאים מנוגדים, סטיות מהנושא הראשי ו\או קטעי צמד לנושא הראשי. מספר הנושאים באפיזודות הביניים משתנה.

חטיבת נושא A, חלק א' תיבות: 1-16 פריודה הבנויה מ 4+4 תיבות כדלקמן:

הפריודה חוזרת בחיקוי תזמורתי בפורטה, בשינויים הדינמיים הפתאומיים וב"מנהיים קרשנדו" המאפיינים את טווח הסונוריות של התזמורת.

חטיבת A, חלק שני - ב' - כולל סולו לצ'לו. גם קטע זה מאופיין בפסוקים מלודיים חוזרים עם ניגודי דינמיקה, כמו לדוגמא המוטיב הפותח:

חלק ב' מתוך החטיבה הראשונה מסתיים בהאטה המדגישה את קו הגבול בין אפיזודת הביניים B לבין הפזמון החוזר.

הופעתו החוזרת של נושא A זהה להופעה הראשונה בראשית הפרק.

חטיבת האפיזודה B בלה מינור ("הקטע המינורי") רחבה ומורכבת מארבעה חלקים:

1. נושא מינורי בצ'לו בתחילת האפיזודה, אף הוא במבנה של פריודה הכוללת 4+4 תיבות:

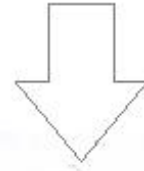
2. בהמשך קטע וירטואוזי לצ'לו המאופיין בסולמות מהירים פיגורות וירטואוזיות וארפזים זריזים דוגמת צלילי הפתיחה של אפיזודה זו, כדלקמן:

3. בהמשך נושא הצ'לו מנגינה לירית מלווה בתזמורת
 4. סיומת במוטיב הדומה ל"רקטת מנהיים" ובסיום מואט עם פרמטה, מעין "עצירה גדולה" "Grand Pause" אופיינית, שמבליטה פעם נוספת את הגבול שבין האפיזודה לבין כניסת הפזמון החוזר.
 להלן, סיום החטיבה עם מוטיב "רקטת מנהיים" ופרמטה לסימון גבול בין חלקים:

העצירה "הגדולה" בפרטיטורה:

40

בהופעה השלישית של חטיבת A ישנה חזרה לסולם המקור לה מז'ור וחזרה מדויקת של הופעתו הראשונה בפתחה. הופעה זו מקוצרת, ללא חלק ב'.

חטיבת האפיזודה C לסולו לצ'לו מלווה בהרמון תזמורתי.

הפיגורות המהירות לסולן מזכירות במידה מסוימת קדנצה וירטואוזית בקונצ'רטי. אפיזודה מסתיימת בסולם בעליה ובעצירה מוחלטת המסמנת גם הפעם את הגבול שבין אפיזודה זו לפזמון בפעם הרביעית והאחרונה. הנטייה לבהירות הצורה בולטת שוב בביטוי ארטיקולטיבי הברור במעבר בין חלקי הרונדו. **ההופעה אחרונה של נושא A** היא בגרסה מקוצרת ביותר והפרק מסתיים בקודטה.

מקורות

Randel, D. M., (ed.) (1996). *The Harvard Biographical Dictionary of Music*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of *Harvard Univ.* Press.

Slonimsky, N.,(ed) (1958). *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*. 5th Completely Revised Edition. New York,.

MannheimSchool:

http://www.conservapedia.com/Mannheim_School#Mannheim_.22Mannerisms.22

כתבה , ד"ר רבקה אלקושי

הצעות לפעילויות

א. הכרות עם הנושא - חלק א' מתוך חטיבת הנושא הראשון A

הכרות עם חלק ב' מתוך חטיבת A

השוואה בין שני חלקי החטיבה בתחום הכיווניות, הארטיקולציה, האופי ורגיסטר:
חלק א' נפתח על פעמה מודגשת, במהלך מלודי עולה בהדרגה, במקצב מנוקד – קופצני,
ובמרקאטו
חלק ב' נפתח באקדם, בתנועה מלודית של ספטאקורד יורד על צליל מי, בעוצמה חזקה
ובלגאטו

1. סולו – טוטי

תגובה להבחנה בין סולו וטוטי והמשגת ז'אנר הקונצ'רטו

תנועה במרחב או הרקדת הכיתה לפי סולו וטוטי כאשר הסולן רוקד באמצע מוקף במעגל בו
רוקדים בזמן השמעת הטוטי.

2. התמצאות בכיווניות, הנושא:

א. השלמת התווים החסרים של הנושא תוך האזנה לשירת המורה ונגינתה את

המנגינה:

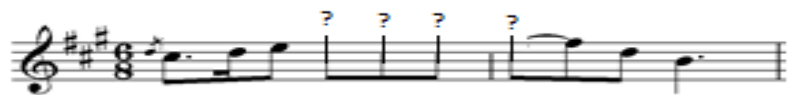
שאלות מנחות לקראת המשימה:

. כמה צלילים שונים יש בתווים החסרים?

. מה ההבדל בין החלקים אשר רשומים על הלוח ובין החלק החסר (חלק ראשון

מנגינה עולה, החלק האחרון, מנגינה יורדת, החלק החסר – חזרה על הצליל מי,

ארבע פעמים כאשר הפעם האחרונה היא על פעמה רפה)

ב. שירה הדרגתית בסולפג' של שתי התיבות הראשונות בעזרת סימני היד המזמרת (תחילה תלמידים ישירו את מהלך החזרה על הצליל מי ועל המורה לבצע את היתר; בהמשך את כל שתי התיבות).

ג. חידון זיהוי על בסיס ארבע כרטיסיות על גביהן כתובות בנפרד תיבות 3, 4, 7 ו-8 מתוך הנושא.

- באלו כרטיסיות מופיעה מנגינה זהה?

- זיהוי הכרטיסיות לפי נגינת המורה. בהמשך - זיהו זוג כרטיסיות ברצף על פי נגינת המורה.

- האזנה לנושא בנגינת המורה, הצמדת הכרטיסיות לתווים של תיבות 1-2 אשר כתובים על הלוח, עד השלמת הנושא.

3. פסוק פותח ופסוק סוגר

- א. שירה לסירוגין: תלמידים שרים בסולפג' את שתי התיבות הראשונות מתוך הנושא, על המורה להשלים בשירה או נגינה את שני הסיומים השונים של הפסוק הפתוח והסוגר.
- ב. דיון בהבדל בין שני המשפטים (זהים? דומים? שונים?). הובלת התלמידים למסקנה: ההתחלות זהות והסיומים שונים. דיון בסוג ההבדל בין הסיומים: פסוק פתוח ופסוק סגור. איזה משפט יופיע קודם ביצירה, הפתוח או הסגור? מדוע?
- ג. האזנה לנושא מתוך היצירה, קריאת התווים מן הלוח במהלך ההאזנה להתחלות השונות, וסימון במחווה של תנועת יד את הסיום הפתוח והסגור.
- ד. תנועה במרחב או תנועה במרחב בדילוגים לפי קבוצה לפסוק פותח ולפסוק סוגר.

4. עבודה על האפיזודות של הרונדו

- I. סימנים גראפיים של תנועת חיצים (תנועה בעלייה, תנועה בירידה, תנועה גלית, תנועת קפיצות, תנועת צעדים), המייצגים את ההתחלות של האפיזודות השונות:

- א. חידון: הבחנה וזיהוי של ההתחלות השונות של חלקי החטיבות בהצעת תנועה ב"יד מזמרת".

II. חידון בזמן האזנה:

- א. האם חטיבת הנושא הראשי ארוכה, קצרה או שווה משך לחטיבות הביניים-האפיזודות?
- ב. איזו חטיבה הכי ארוכה?
- ג. איזו חטיבה מסתיימת במספר צלילים בעליה ובהאטה?

ד. איזו חטיבה מסתיימת בצליל ארוך ואחריו שני צלילים קצרים יותר בירידה?

ה. איזו חטיבה מסתיימת בסולם מהיר בעליה?

(הסולם בעליה מאולתר על ידי הנגן ואינו מופיע בתווים, דוגמת תווים תיבות-174-
175 תפקיד הצ'לו)

5. הרמוניה

בעזרת מטלופונים מתפרקים או כאלה אשר מסומנים בהם צלילים בודדים ניתן לבצע את התזמור הבא, תוך ניצוח של המורה המסמנת לתלמידים מתי כל אחד מנגן (ניתן לתת לכל תלמיד אחד, שניים או שלושה צלילונים בהתאם לרמת הכיתה).

6. פעילות מסכמת:

חלוקה לקבוצות- קבוצה א' מלווה את הופעות הנושא בנגינה במטלופונים, קבוצות ב, ג, ד מלוות בתנועת יד ובהמשך בריקוד את הופעת האפיזודה שלהן כאשר אחד התלמידים מצביע על הפרטיטורה הגרפית הנכונה בזמן ההאזנה.

כתבה: אלין גבאי